

लोक सेवा आयोग
नेपाल कृषि सेवा, प्लान्ट प्रोटेक्सन, एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, फिसरिज, एगू. एक्सटेन्सन, स्वायल साइन्स,
एगू. इको.एण्ड मार्केटिङ्ग, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह,
राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक
परीक्षाको पाठ्यक्रम

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

१. यस पाठ्यक्रमलाई दुई भागमा विभाजन गरिएको छ ।

भाग	परीक्षा	विषय	अङ्क भार	प्रश्न संख्या	समय	परीक्षा प्रणाली	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क
१	लिखित	खण्ड (क) सामान्य विषय (सबै समूहका लागि अनिवार्य)	५०	२५	४५ मिनेट	वस्तुगत बहुउत्तर	१००	४०
		(खण्ड ख) समूह सम्बन्धी विषय (प्रत्येक समूहका लागि छुट्टाछुट्टै)	५०	२५				
२	अन्तर्वार्ता						२०	

२. पाठ्यक्रमको कुनै खण्डमा एकाइ र प्रश्न संख्या छुट्याइएकोमा सोही वमोजिम र यसरी नछुट्याएकोमा यथासम्भव सबै एकाइबाट प्रश्नहरू सोधिनेछन् ।
३. लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनसक्नेछ ।
४. वस्तुगत बहुउत्तर (Multiple Choice) प्रश्नहरूको उत्तर सही दिएमा प्रत्येक सही उत्तर बापत २ (दुई) अङ्क प्रदान गरिनेछ भने गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अर्थात् ०.४ अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
५. यस पाठ्यक्रममा जेसुकै लेखिएको भएता पनि पाठ्यक्रममा परेका ऐन, नियमहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ (तीन) महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाइएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा रहेको सम्झनु पर्दछ ।
७. लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
८. पाठ्यक्रम लागू मिति - २०५८/९/१७

लोक सेवा आयोग
नेपाल कृषि सेवा, प्लान्ट प्रोटेक्सन, एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, फिसरिज, एगू. एक्सटेन्सन, स्वायल साइन्स,
एगू. इको. एण्ड मार्केटिङ्ग, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह,
राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक
परीक्षाको पाठ्यक्रम

खण्ड (क) सामान्य विषय (सबै समूहका लागि अनिवार्य)

प्रश्नसंख्या :- २५

अङ्क :- ५०

१. चालू पञ्चवर्षीय योजनाको अवधारणा, उद्देश्य र प्राथमिकता ।
२. चालू पञ्चवर्षीय योजनामा कृषि विकासको उद्देश्य, नीति र बाली, फलफूल, तरकारी, मत्स्य, पशुपंक्षी आदि क्षेत्रगत विकास कार्यक्रमको प्राथमिकता, लक्ष्य एवं कार्यान्वयन रणनीति ।
३. कृषि तथा पशु विकास कार्यक्रम तर्जुमाका आधार र एकीकृत प्रसारसेवा कार्यक्रम ।
४. कृषि तथा पशु विकास कार्यक्रममा ऋण, उत्पादन सामग्री, कृषि औजार तथा उपकरण, बजार तथा मूल्य व्यवस्था ।
५. कृषि एवं पशु विकासमा सरकारी, सहकारी तथा निजी क्षेत्रको भूमिका ।
६. प्रमुख कृषि/पशुपंक्षी जन्य वस्तुहरुको उत्पादन लागत तथा मूल्य निर्धारण ।
७. नेपालको अर्थतन्त्रमा कृषि/पशु विकासको महत्व ।
८. वर्तमान कृषि र पशुसेवा विभागको संरचना र उपलब्धि ।
९. बढ्दो जनसंख्या वृद्धिदरको परिप्रेक्ष्यमा उत्पादन वृद्धिको लागि अपनाइने उत्पादन र उत्पादनोपरान्त (Post-harvest) प्रविधि ।
१०. कृषि विकासमा कृषि/पशु प्रसारको महत्व ।
११. कृषि/पशु प्रसारका विभिन्न तरीकाहरु तिनको तुलनात्मक फाइदा र सीमितताहरु ।
 - (क) व्यक्तिगत तरीका (Individual method)
 - (ख) समूहगत तरीका (Group method)
 - (ग) सामुदायिक तरीका (Community method)
१२. कृषि/पशु विकासमा समूह पद्धति प्रकृया र कार्यान्वयन, अगुवा कृषक छनौटको आधार भूमिका र परिचालन ।
१३. कृषि/पशु प्रसारमा प्रदर्शन कार्यक्रमको उद्देश्य, सीमितता र प्रभावकारिता ।
१४. कृषि/पशु विकास कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा जिल्ला प्रोफाइल (District Profile) को महत्व ।
१५. कार्यक्रममा कार्यान्वयन स्तरमा सुपरिवेक्षण, अनुगमन एवं मूल्यांकनको भूमिका ।
१६. नेपालको कृषि/पशु सेवा कार्यक्रममा महिला एवं युवाको भूमिका ।
१७. नेपालको कृषि विकास कार्यक्रमका प्रमुख समस्याहरु ।
१८. कृषि/पशु विकासका लागि सञ्चार कार्यक्रमको आवश्यकता ।
१९. कृषि/पशु विकासका लागि तालीम कार्यक्रमको भूमिका ।
२०. कृषि विकासमा ग्रामीण पूर्वाधार (सिंचाइ, कृषि सडक आदि) को महत्व ।
२१. दिगो कृषि विकासका सिद्धान्तहरु ।
२२. कृषि/पशु विकास कार्यक्रममा स्थानीय निकायहरुको भूमिका ।

((समाप्त))

लोक सेवा आयोग
नेपाल कृषि सेवा, प्लान्ट प्रोटेक्सन, एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, फिसरिज, एगू. एक्सटेन्सन, स्वायल साइन्स,
एगू. इको.एण्ड मार्केटिङ्ग, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह,
राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक
परीक्षाको पाठ्यक्रम

खण्ड (ख) भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह सम्बन्धी विषय
प्रश्नसंख्या :- २५ अङ्क :- ५०

१. आन्तरिक परजीवी (Internal Parasite): नाम्ले जुका (Liverfluke), गोलो जुका (Round Worm), फिते जुका (Tape Worm), कक्सिडियोसिस र (Coccidiosis), लहुमुत्ते (Babesiasis) का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम ।
२. वाह्य परजीवी (External Parasite) : किर्ना (Tick), जुम्मा (Lice), उपियाँ (Fleas), लुतो (Mange) प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम ।
३. निम्न प्रमुख ब्याक्टेरियल रोगहरू (Bacterial Diseases) का वाह्य लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम ।
 - भ्यागुते रोग (Haemorrhagic Septicaemia)
 - पटके रोग (Anthrax)
 - चरचरे रोग (Black-Quarter)
 - इन्टेरोटोसेमिया (Enterotoxemia)
 - थुनिलो (Mastitis)
 - क्षयरोग र जोन्स रोग (Tuberculosis & John's Disease)
 - काफ स्काउर र कोलिव्यासिलोसिस (Calf Scour & Colibacillosis)
 - फाउल टाइफाइड (Fowl typhoid)
 - कुखुराको हैजा (Fowl Cholera)
 - पुलोरम (Pullorum)
 - खुर कुहिने रोग (Foot Rot)
 - ब्रुसेलोसिस (Brucellosis)
४. निम्न प्रमुख भाइरल रोगहरूको वाह्य लक्षण, निदान, उपचार तथा रोकथाम:
 - गौगोटी (Rinderpest)
 - खोरेत (Foot & Mouth Disease)
 - रेविज (Rabies)
 - स्वाईन फिभर (Swine Fever)
 - विफर (Pox)
 - कुखुराको विफर (Fowl Pox)
 - गम्बोरो (Gumboro)
 - रानीखेत (Ranikhet)
 - म्यारेक्स रोग (Mareks Disease)
५. प्रजनन सम्बन्धी (Reproductive Disorders) विकृति तथा समस्याहरूको कारण, उपचार तथा लक्षण
 - साल नभर्ने (Retention of Placenta)
 - तुहिने (Abortion)
 - डिस्टोकिया (Dystokia)

लोक सेवा आयोग

नेपाल कृषि सेवा, प्लान्ट प्रोटेक्सन, एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, फिसरिज, एगू. एक्सटेन्सन, स्वायल साइन्स,
एगू. इको. एण्ड मार्केटिङ्ग, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह,
राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक
परीक्षाको पाठ्यक्रम

६. गाई भैंसीका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू :-
 - जर्सी, होलिस्टन फ्रिजियन, ब्राउन स्वीस, हरियाना
 - स्थानीय गाई, अच्छामी, लुलु
 - मुर्गा, नीली राभी भैंसी
 - स्थानीय भैंसी लिमे, पारकोटे ।
७. उन्नत तथा स्थानीय बाखा जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषता :-
 - जमुनापारी, बारबरी, सानन्, च्याँगा, सिन्हाल, खरी (पहाडी), तराई
८. उन्नत तथा स्थानीय भेडाका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषता :-
 - उन्नत नश्ल : राम्बुल, पालवर्थ, बोर्डरलाइसेयटर, रोमनी, मेरिनो
 - स्थानीय नश्ल : भ्याग्लुङ्ग, बरुवाल, काग, लामपुच्छे
९. सुंगुर : उन्नत जात :- ल्याण्डरेस, योर्कशायर, ह्याम्पशायर, ड्युरक र स्थानीय नश्ल च्वाँचे र हुराका शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
१०. कुखुरा : उन्नत जात :- न्यू हेम्पशायर, अष्ट्रोलोर्प, व्हाइट लेगहर्न र स्थानीय साककिनीको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषता
११. खरायो : ऊन तथा मासुको लागि पालिने खरायोका जातहरू र तिनीहरूको विशेषता
१२. पशुपंक्षी प्रजननका लागि छनौट तथा प्रजनन विधि ।
१३. भाले खोजेको पोथीको लक्षण तथा प्रजनन गराउने उपयुक्त समय ।
१४. कृत्रिम गर्भाधान विधि, पशु प्रजननको महत्व, कृत्रिम गर्भाधान कार्यमा उपयोग हुने उपकरणहरूको नाम तथा प्रयोग विधि (Estrus Cycle), प्रजननसंग सम्बन्धित गाई भैंसीको शरीरबाट निस्कने हरमोन बारे साधारण जानकारी ।
१५. पौष्टिक तत्वहरूको वर्गीकरण : कार्बोहाइड्रेट, प्रोटीन, चिल्लो पदार्थ, भिटामिन, खनिज पदार्थ र प्रत्येकको तत्वका गुणहरू ।
१६. पशुपंक्षीहरूको लागि संतुलित दाना तयार गर्ने विधि ।
१७. घाँसपात संरक्षण : घाँस सुकाउने विधि (Hay), सायलेज बनाउने विधि ।
१८. परालमा युरिया प्रयोग गर्ने विधि ।
१९. उन्नत चरन घाँस तथा घाँस खेती तरिका ।
२०. कोसे घाँस (Leguminous), स्टाइलो, बरसिम, कुड्जु, सिराट्रो ।
 - सेन्ट्रो, बोडी (Cowpea) व्हाइट क्लोभर, रेडक्लोभर, कोटे, लुसर्न ।
 - डेस्मोयिम्, केराउ, भेच ।
२१. घाँस-नेपियर, पारा, सेटारिया, किकियु, राइग्रास, कक्सफुट, जै
२२. डाले घाँस-इपिल इपिल, वडहर, कोइरालो, टाँकी, काभ्रो, पाखुरी, किम्बु, दबदबे, पैयू, बकेना, निभारो, भिमसेनपाती, बैस, भोटेपिपल, बाँस ।
२३. प्रचलित तथा उन्नत व्यवस्था अनुसार पशुपंक्षीको गोठ र खोर बनाउन ध्यान दिनुपर्ने आधारहरू (गाई, भैंसी, बाखा, भेडा, सुंगुर, कुखुरा, खरायो)
२४. विभिन्न पशुपंक्षीको भाले, माउ तथा बच्चाको स्याहार सुसार तथा आहाराको व्यवस्था ।
२५. पशुपंक्षीको गोठ, खोर सफासुगधर राख्ने विधि ।
२६. दुग्ध प्रशोधन गर्ने विधि (Pasteurization) ।
२७. क्रिम, बटर, चिज, कुरौनी, घीउ, आइसक्रिम, दही बनाउने विधि ।

((समाप्त))